

KONCA ALTAN • Rüyaların Öldüğü Ada

KONCA ALTAN 30 Haziran 1973'te, Bolu'da doğdu. Mühendis babası devlet memuruydu, on iki yaşına kadar Türkiye'nin hemen her yerini görme, beş değişik şehirde yaşama fırsatı oldu. Ankara Atatürk Anadolu Lisesi'ni, ardından 19 Mayıs Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. Ankara'da üretim mühendisi, organizasyon müdürü olarak çalıştı. Kariyerini İstanbul'da sürdürürken kısa bir tatil niyetiyle başlayan İmroz planı, Ada'ya sevdalanmakla son buldu. Halen eşiyle İmroz Adası'nda yaşıyor.

İletişim Yayınları 2774 • Anı Dizisi 86
ISBN-13: 978-975-05-2685-5
© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2019, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora
YAYINA HAZIRLAYAN İrfan Eroğlu
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Aya Teodoroi'de bir yortu günü (1950'ler)
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Nebiye Çavuş
BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46
CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

KONCA ALTAN

Rüyaların Öldüğü Ada

ANI-ROMAN

ÖNSÖZ

Öğretilmiş hayatlarınızı yaşarken, bir gün sizi kuşatan kısırdöngünün kırılacağını umarsınız. Trafikte, sonu gelmeyen toplantılarda, uzun telefon konuşmalarında, yeni kıyafetler alırken, bir sonraki yıla hazırlanırken, aklınızın bir köşesinde, uzaklardaki “o yer” durur, bekler.

Kariyerinizi arkada bırakıp gidemezsiniz. İçinizdeki baskılanmış çocuk sizi durdurur. “Şimdi değil, emeklilik günü gelsin, sonra,” der. Plazalarımızdaki “gerçek” hayatınızda yaşamak güvenlidir.

Ben de böyle biriydim ama yaptım. Her şeyi geride bırakıp bir adaya yerleştim. Hayatımın en güzel günlerinin başlamakta olduğunu bilmiyordum. Ege'nin en güzel adası İmroz'da, arnavutkaldırımlı daracık sokaklardan birinde, yığıla taştan, bahçeli bir Rum evine yerleştik.

İmroz'da güneş parlıyordu, denizin üstünden yansıyan ışık demetleri ortalığı ak pak yaparken, ağaçlar, çiçekler yeşile boyanıyordu. Dar sokaklar taş evlerle çevrili, her biri saksıların-daki sardunyalar, petunyalar, yaseminlerle daha da güzeldi.

Sessizlikte, meltemle sallanan yapraklara kuşların katılışını dinlemek, gecenin zifiri karanlığında yıldızlarla kucaklaşmak, tohumun topraktan çıkışına tanık olmak, mucize değil, hayatın ta kendisiydi.

Ben bütün bu güzelliklerle tanışırken, karşı evde birisi dikkatimi çekti. Tül perdenin arkasında kıpırdamadan duruyordu. Onu gördüğümü anlamıştı, hiç hareket etmeden aylarca orada öylece durdu. Bahçeye çıktığımda, verandada otururken, yeni dostlarla tanışırken, köpeğimize kulübesini yaparken hep oradaydı.

İki katlı, beyaz boyalı, kapısında sütunları olan, bahçe duvarlarındaki asmadan mor üzümler sarkan bu görkemli Rum evinde, İmroz'un en saygıdeğer madamlarından birinin yalnız yaşadığını öğrendiğimde, ben de onu merak ettim. Ama hiç kapıya çıkmıyor, eve gelen konuklarına bile kapıyı yarım açık içeri alıyor, kendini göstermiyordu. Koca bir yıl böyle geçti.

Adalılardan İmroz'da yaklaşık iki yüz Rum vatandaş yaşadığını, yaz aylarında bu sayının İmroz'u terk etmek zorunda kalanların ziyaretiyle, binlere ulaştığını öğrendim. Komşum madamın adı Maria imiş. Bana perdenin arkasından bakanın kim olduğunu artık biliyordum. Bir sabah, orada olduğunu biliyorum demek için ona gülümsedim, selam verdim. Köpeğim Cane de ona doğru havladı.

Ondan sonraki sabahlar köpeğimle hep ona selam verdik, o da bize gülümsüyor gibiydi ya da ben öyle hissediyordum.

Bir sabah bahçeye çıkmıştı, bana seslendi:

“Hindiler sokakta dolaşıyordu, sizinkiler mi kaçmış?”

“Bizim hindimiz yok, tavuklarımız var.”

“Öyle mi, gezsinler o zaman sahibi bulur onları,” dedi, evine döndü.

Artık konuşmuştuk.

Sonraki gün “Anasonlu kurabiye sever misin?” diye sordu. Evine davet etti. Kahveyi önceden yapmış, kurabiyemi yanına koymuştu. Salona oturduk. Loş ışığın altında çok güzel, asil bir kadının karşısında olduğumu biliyordum.

İkimiz de sustuk uzunca bir zaman. Sessizliği Maria bozdu.

“Saçların çok güzel, kendinden mi dalgalı yoksa sen mi yapıyorsun?”

“Deniz suyu saçımı böyle yaptı, ben de olduğu gibi bırakıyorum,” dedim. İyice yaklaştı, saçlarımı okşadı. “Çok güzel.” Gözleri dolmuştu.

İşte böyle başladı Maria ile hikâyemiz. Sonra eşimle tanıştı, onun ailesinin şimdi Yunanistan topraklarında kalmış olan Yanya'dan sürülme hikâyelerini dinledi. Bizi dinledi, güldü, ah çekti, bazen gözleri doldu, sonunda güvendi, anlatmaya başladı.

Hayatımın en kıymetli hediyesini almakta olduğumu anladığımda, ben de not tutmaya giriştim. Annesinin Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz askerlerle nasıl karşılaştığını, İkinci Dünya Savaşı'na katılan ağabeyini görmeye gittikleri Yunanistan'da, nasıl iç savaşın ortasında kaldıklarını anlatıyordu. Sonra siyasette oldukça etkili olan kocası ile yaşadığı çalkantılı dönemlere geçti. Oğlunu, ağabeyini, en çok da büyük aşkı kocasını dinledim. İmrozlunun siyasi koz olarak kullanılması yerli halkı gibi maalesef ailesini de derinden yaralamıştı. Küçük bir ada halkını yok eden büyük sırrın hikâyesini paylaştı.

Bütün zamanım Maria ile geçmeye başladı. Ondan eski tariflerle zeytinyağlı enginar, yaprak sarma, kek, kurabiye, paskalya çöreği yapmasını da öğrenmiştim. Çoğu kez mutfakta oluyorduk, hep onun anlatmasını istiyordum. Bazen kızıyordu:

“Ne çok soruyorsun bre, bak kek yanacak!”

Yaz boyu Atina'dan, Avustralya'dan, Kanada'dan, Amerika'dan gelen Rumlar Maria'yı ziyaret ediyordu. Konuklar geldikçe Maria bana sesleniyor, “Gel bre Konca, bak sana anlattığım Eleni geldi. Tamı onu, çok seveceksin,” diyordu. Maria'nın konukları sıkıca sarılıp iki yanağımdan öpüyor, geçmişte yaşadıklarını paylaşıyordu. Gerçek bir mucize oluyordu. Onlar anlattıkça ben not alıyor, bazen eve koşup unutmadan tarihleri, yerleri kaydedip geri dönüyordum.

Bütün bu süreç üç seneye yayıldı. Ardından araştırarak, okuyarak, İmroz'u eskiden beri bilen herkesi dinleyerek çalışmaya başladım. O dönemlerde görev yapmış emekli öğretmenleri, polisleri, göçle gelenleri, onların çocuklarını, eski mahkûmları, eski askerleri, herkesi dinledim. Arşivlere kapandım, dönemin günlük gazetelerine ulaştım. Amacım Türk-Rum ayrımı yapmadan yaşanan gerçekleri olduğu gibi anlamaktı.

İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarla 1980'ler arasında, İmroz Adası odak olacak şekilde Türkiye, Yunanistan, Kıb-

rıs Adası ile kesişen tarihi süreci, Maria'nın ağzından, ailesi ve Adalıların yaşadıklarını, toplumsal kırılma noktaları üzerinden anlattım.

60'lı yıllarda İmroz'daki yaşamın siyasi nedenlerle yok edilmiş sürecine gelindiğinde ise, daha önce hiçbir romanda tam olarak anlatılmamış, gizli İmroz tarihinin perde arkasını, Rum kültürünün, güzelliklerinin yok edilmesini, Maria'nın gerçek hikâyesinden kesitlerle yıl yıl aktardım.

Bu anlatının belkemiği, yol göstericim Maria oldu; kocasına duyduğu bitmeyen aşkı ise kurgumun eksenine yerleştirdim. Bu değerli bilgiler, eşsiz anılar, inanılmaz olaylar benim hafızamda yok olup gitmemeliydi, bir belgeye dönüşmeliydi.

Özellikle Maria'nın oğlu Konstantin, kalp doktoru yeğeni Kristofer, yakın akrabası ABD'den Profesör Markus, sıkı arkadaşı Eleni, İstanbul'da yaşayan Dimitriya ve daha birçoğu. Maria'nın yanında olduğum, onunla ilgilendiğim için beni çok seyerek, iki elimden tutarak sırlarını açtılar. Yüreğime işleyen gerçek hayat hikâyeleri çok değerliydi.

Maria ile geçirdiğimiz sekiz sene boyunca birbirimizi hep çok sevdik, "Ahh Koncemu," diyerek anlatırken, bir masal kahramanı olacağımı bilmiyordu. Maria şu anda doksan yaşında, artık onun söylemiyle "Tanrı'nın onu yanına almasını bekliyor." Bana kalbini açarak anlattıkları ve İmrozluların yaşadıkları unutulmasın istiyorum. Bunu başarmış olmayı yüreğimden diliyorum.

Maria bu dünyadan gittiğinde, tıpkı kocasının kine yaptıkları gibi, haç şeklindeki mezar taşını kıracaklarından endişeleniyor. Bu kitapla hatırlanmak için bir mermer taşa ihtiyacı kalmayacak. İmrozluların kulaktan kulağa bazen yanlış anlatılan hatıraları, belki hiç bilinmeyen yönleri de kayıt altına alınmış olacak.

Benimse artık içim rahat. Onun hikâyesi bu kitapla yaşayacak.

Maria artık unutulmayacaksınız.

Bu romanı değerli kılan en önemli şey "gerçek" olması ve uzun bir arşiv çalışmasıyla, tarihi olay örgülerinin kurgulanmasıdır. Adı geçen yerler, tarihler tamamen doğru iken kişi isimleri, özel hayatları korumak için farklı yazıldı.

I

Büyük dedem Giliyandiros, İskenderiye’de tam on altı sene çalıştıktan sonra, doğup büyüdüğü İmroz Adası’na dönerken yanında otuz beş bin İngiliz sterlini varmış.

O, Ege’nin kuzeyinde küçük bir adadan denizler aşarak Afrika kıtasına giderken daha çocuk denecek yaştaymış. İmroz’dan İstanbul’a, oradan da Akdeniz’e dümen kıran gemi tanımadıkları derin denizlerde yol alırken, İmroz’da beraber büyüdüğü arkadaşlarından bazıları Hindistan, Avustralya, Ümit Burnu, Transvaal, Kongo, Cenubi Amerika’ya yönelmiş. Dedemse, bizim ailede gelenek olduğu üzere, Mısır’ı tercih etmiş. Oradaki akrabalarımızın yardımıyla iş bulmuş. Adada yaşamayı umduğu mutlu hayatında, ailesine yeni bir ev yapmak, artanının faizi ile geçinebilmek için yeterli parayı biriktirmeyi başarmış.

Babaannemiz Rigne ise evlenmek için beklediği Giliyandiros dedeyi, beş yaşından sonra bir daha hiç görmemiş. Daha küçük bir çocukken, ona söylendiği gibi, önce nişanlısını beklemeyi öğrenmiş. Genç kız olduğunda ise, gönlü başka birini sevmesin diye her gün kiliseye gidip, Meryem’in önünde dua etmiş, adak mumları yakmış, beklemiş. İmroz’un şanslı kızlarındanmış ki beklediği adam ona dönmüş.

Yıllarca hayal ettikleri mutlu hayatlarında dört erkek evlat-

ları, üzüm bağları, zeytin ağaçları, taş avlulu sağlam bir evleri olmuş. Benim babam o evin en büyük oğlu Pavli de, geleceğe uyup on sekiz yaşında İskenderiye'ye çalışmaya gitmiş. Ancak o kısa sürede geri dönüp, annemle evlenirken İmroz'u hiç terk etmeden yaşayacağına dair söz vermiş.

Ben Maria, Ege Denizi'nin en güzel adası İmroz'da doğdum. Büyüdüğüm evde, İskenderiye'den sandalyeler, Paris'ten elbiselik kumaşlar, ada tezgâhlarında dokunmuş yatak örtüleri, hepsi aynı anda kullanılırdı. Ağabeyim Kristofer'le çok mutlu çocuklardık. İmroz'un bolluğu, bereketi on iki bin Adalya yeterdi. Adanın iki vadisine yayılmış olan altı köyü huzur içinde yaşıyordu.

İmroz'un dar, arnavutkaldırımli sokaklarından birindeki yığma taştan, iki katlı, beyaz boyalı evimizin adanın en güzel evi olduğunu düşünürdük. Babamın ustalara özenerek yaptırdığı balkon, geniş pencereler, işlemeli demir kapıdan sonra, merdivenle çıkılan ön teras, annemin korkuluklarına dizdiği sakız sardunyalarla daha da güzelleşirdi.

Ağabeyim Kristofer ile her sabah, tanyeri aydınlanırken kalkar, doğru Kastro limanına koşardık. O, tahta iskelenin üstünde ufka dikkat kesilir, kendi görünmeden önce motorunun sesi duyulan balıkçı teknesinin yaklaşmakta olduğunu anlar, her seferinde yeniden heyecanlanır, "Geliyorlar Maria!" diye bağırırdı.

Kaptanların tekneden fırlattığı halatları yakalayan tayfalarla birlikte, son kasa balık inene kadar başlarında beklerdik. Küçük miçolar, "Bre Kristofer sen neden denize açılmıyorsun, yoksa korkuyor musun?" diye ağabeyime takılınca, o da "O papapapaaaa lüfer var mı ya da karagöz, ne yakaladınız ondan haber verin," diye çıkışırdı. Annemin "Her öğün balık yese doymaz bu çocuk," dediği ağabeyimin derdi, gerçekten de sadece satılmadan en iyi balığı eve götürmekti.

Babam biz iskeleden dönene kadar hayvanları yemlerdi, kahvaltıda buluşurduk. Annem içinde ocak yanan arka odaya kahvaltı masasını hazırlamış olurdu. Buraya abimle ocaklı oda derdik. Kış soğukunda ailece sohbet etmeye, baharda geniş sedirlerle oturup arka bahçede açan çiçekleri seyretmeye doyamazdık.

En çok da annem o odada vakit geçirmeyi severdi, yanan ateşin alevlerini seyrederken elindeki işe dalar, ailemiz için türlü hayaller kurar, bazen de ocağın üzerine özenle yerleştiği ikonaların önüne diz çöker, kandil yakıp dua ederdi.

Evin girişinde geniş bir hol vardı. Soldaki misafir odası sokağa bakardı, yemekli davetler düşünülerek ortasına yemek masası konulacak kadar geniş yapılmıştı. Arka kısım mutfaktı, içinde yemeklerin piştiği büyük bir ocak daha vardı. Kışın oradan buram buram nefis yemek kokuları yayılır, yazları ise bahçedeki mutfak ile fırın kullanılırdı. Üst katta hepimiz için ayrı yatak odaları ve o yıllarda yapılan ada evlerinde pek rastlanmasa da banyomuz vardı.

Taş avlumuz duvarlarla çevriliydi, köşesindeki defne ağacı yaşama bağlılığımın sembolüydü. Avluyu çepeçevre kuşatan çiçeklikte mor, eflatun açan ortancalar, altlarında can veren naneler, fesleğenler, annemin ısrarla aralarına diktiği güller, duvarı sararak ilerleyen asma ile onların yaydığı mis kokular birbirine karışır, kapısı açılınca eve dolardı. Babam üst bahçeye limon, mandalina, elma dikmişti. Ağaçların gölgesindeki iki ayrı depoda o yılın zeytinyağı, şarabı, daha yapılırken toprağa gömülen toprak küplerde korunur; kurutulmuş meyveler, badem, ceviz hasır sepetlerde bir sonraki sezona kadar saklanır, kış boyu yenip içilirdi.

Evimizde mutluyduk, hemşerilerimiz gibi İmroz'un bize sundukları ile yetinen, anakara ile bağlantısı kesilse de başının çaresine bakmayı bilen adalılardık. Bir gün dünya siyasetinde İmroz'un tamamen unutulacağı ya da savaşların tam ortasında kalacağı aklımıza gelmezdi.

Ben hayat hep böyle mutlu akıp gidecek sanan küçük bir çocukken İkinci Dünya Savaşı başladı. O korkunç savaş bütün Avrupa'da, Rusya'da, sonra da uzak kıtalardaki ülkelerde olduğu gibi, küçük adamızın da huzurunu kaçırdı. Dünya yaşanmaz bir yer oldu. Biz de bundan nasibimizi aldık.

İmroz'la Çanakkale Boğazı'nın diğer yakasındaki Bozcaada, İkinci Dünya Savaşı'na bulaşmamayı başaran Türkiye sınırları içinde nispeten sakin günler yaşarken, hemen karşımızda sarp

dağlarına yağan karı seyrettiğimiz Yunanistan sınırlarındaki Semadirek ile onun kadar yakın Limni ve Ege'deki diğer adalar yıkıcı savaşın ortasında kaldı.

Savaşın başladığı 1939'da ağabeyim Kristofer on yedisine yeni basmıştı. O yıllarda ilgisi siyasete yoğunlaşmıştı, diğer yaşitları gibi, yaşanan haksızlıkları önleyebileceğine yürekten inanıyordu. Bütün gün savaşın gidişatından haber alıyor, kısıtlı imkânlarla da olsa neler olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Bütün İmrozlular gibi karşı adalarda yaşananları merak ediyor, acılarını paylaşıyor, elimizden geldiği kadar yardım etmeye çalışıyorduk ki, daha beteri oldu. Dünya Savaşı'nın ikinci senesinde Alman ordusunun Yunan adalarını işgal ettiğini işittik. İmroz'da Yunan vatanseverlerin direnişi konuşuluyordu, özellikle gençler derinden etkileniyordu. Kristofer masum halk için savaşmayı iyice kafasına koymuştu. Babam bütün çabalara rağmen oğlunun savaşa katılmasını engellemeyemedi. "Türkler savaşa girerse beni askere alır, bir daha yoldaşlarıma yardım edemem," diyordu. Bir sabah üç arkadaşıyla küçük bir tekneye binip Limni Adası'na geçti. Uzun süre ondan haber alamadık.

Kristofer ile İmroz'dan savaşa katılan Yanni ve Kostas'ın gözü yaşlı aileleriyle gizli bir dayanışma içindeydik. Buna güvenen Yanni'nin babası, bir gece gizlenerek bize geldi. Limni'den bir asker kaçağı sığınmış, onu evde saklamamızı istedi. Babam Pavli kabul etmedi:

"Benim oğlum, Türk vatandaşıyken savaşmaya gitti, oradan kaçan birine yardım edemem."

Limni Adası'ndan başka kaçanlar da gelmişti ama bir daha bize onları getirtilmediler. Annem oğlundan en ufak bir haber alabilmek için evlatları savaşa katılan kadınlarla gizlice görüşmeye devam ediyordu.

Aradan beş koca yıl geçti. Ağabeyimi çok merak ediyorduk, en dayanılmaz olan da hiç haber alamamaktı. Oysa işgalci Almanların Yunanistan'dan çekildiğini öğrendiğimizde nasıl da sevinmiştik. Savaş nihayet bitmişti. Kristofer evine dönecek, üzüm bağımızı tamir edecek, İmroz'un en güzel şarabını yine biz yapacaktık. Olmadı.

Ümitsizce beklerken, savaş ve işgaller nedeniyle kapanan Türk-Yunan sınırının açıldığını duyduk. Nihayet Kristofer'den beklenen mektup geldi, çok uzun yazmamıştı. Bir planı vardı:

“Üçünüzü de görebilmek için sınıra yakın bir kasabaya geleceğim. Bir kez de olsa sizi görmek istiyorum.” Mektubun sonunda “Kız kardeşim Maria’yı mutlaka getirin, belki onu bir daha göremem,” diyordu.

Kristofer'i görmek için, yazdığı gibi, Aleksandropolis'e (De-deağaç) doğru yola çıktık. Gece yarısı İmroz'dan İstanbul'a giden gemiye bindik. Oradan da Edirne'deki sınıra kadar trenle devam edecektik. Bu hayatımın ilk zorlu yolculuğu idi.

Trakya'nın bereketli ovalarında, her yanı kaplamış ayçiçeklerinin arasından geçerken uykuya dalmıştım. Tanyeri ağarırken gözlerimi açtım, tren raylarının tıkırtısından başka ses duyulmuyordu. Annemle babam yorgunluktan uykuya yenik düşmüştü. Gece uykuyla uyanıklık arasında fısıldayarak konuştuklarını duyuyor, arada gözümü araladıkça annemin usulca göz yaşlarını sildiğini görüyordum. Ağabeyimin özlemine artık katlanamıyordu, ona yaklaştıkça yoğunlaşan hasretle sürekli ağlar olmuştu.

Sınırdan Yunanistan trenine geçtik. Koşullar tamamen değişmişti. Edirne'ye kadar geldiğimiz tren, raylar, yeni Cumhuriyet savaşa girmediği için korunmuştu, neredeyse konforluydu. Yeni bindiğimiz trende ise ağır küf, idrar kokusu vardı. Camımı az da olsa açabileceğimiz bir kenarda, tahta sıraya yan yana oturduk. Yıllardır onarılmamış bakımsız rayların üzerinde, acı sesler çıkararak ilerleyen tren ağaçlık bir vadiye geldi. Vadinin tam ortasında tırmanmaya henüz başlamıştı ki, cayırtılı bir frenle durdu. Yolcular panikle ayağa fırladı, felakete uğramış kazazedeler gibi bir aşağı bir yukarı koşturuyorlardı. Kadınlar feryat ediyor, çocuklar ağlıyordu. Savaştan yeni çıkmış insanlar her beklenmedik olayın kötü bir gelişmeye gebe olduğunu bildiğinden, haklı bir endişeye kapılmış, korkmuşlardı.

Panik havası artarken, trenin tüm vagonlarını aynı anda silahlı adamlar girdi. Herkesin yerine oturmasını emrettiler. İçlerinden en uzun, aynı zamanda cengâver olanı:

“Korkmayın, biz dostuz, bağımsız Yunan halkının korucularıyız,” dedi. Kendinden emin, vagonun içinde yürüyor, konuşurken bir taraftan da belindeki silahı düzeltiyordu:

“İleride bir çatışma var. Zarar görmenizi istemiyoruz. Şimdi lokomotif söküp vadiyi tam olarak çıkacağız. Çatışma sahasında sizin gibi sivillerin yeri yok. Hepiniz ölürsünüz!”

Sesini daha da yükseltti:

“Bu bir vatan mücadelesi! Şimdi sessizce oturup bekleyin.”

Çevik bir hareketle vagonun atlayıp uzaklaştı. Lokomotifin vagonlardan ayrılarak uzaklaşmasının sesini duyduk. Kimse başını dışarıya uzatıp bakamadı. Uzun bir sessizlik oldu.

Beklemeye başladık. Ne kadar süreceğini, nasıl sonuçlanacağını bilmediğimiz, umutsuz bekleyiş, zaman kavramı ile açıklanamayacak kadar uzun sürdü. Annem arada gözleriyle sakın olmamı ister gibi bakıyor, sıkıca elimi tutmaya devam ediyordu. Çok korkuyorduk. Dağlarda çeteleşmiş grupların arasındaki iç savaşın hâlâ devam ettiği günlerdi.

Sessiz bekleyiş sürerken, lokomotifin sesini duydum. Yerimden fırladım:

“Geliyorlar, kurtulduk!”

Annem elimden tutup beni yerime yeniden oturttu. Vagondaki diğer yolcular benim erken sevincime katılmamışlardı.

“Sakin olun küçükhanım, gelenlerin kim olduğunu henüz bilmiyoruz,” dedi bir adam.

Lokomotif bağlantı yerine gelince durdu. Seslerden neler olduğunu anlamaya çalışıyorduk. Yine ölüm sessizliğinde beklemeye başlamıştık ki, cengâver militan çıkageldi, gülümsüyordu.

Trenden atlamadan önce zafer kazanmış komutan edasıyla konuştu:

“Kurtuldunuz. Yolunuza devam edeceksiniz. Şunu unutmayın ki, ancak bağımsız ülkenin yurttaşları hür ve güvende olabilir!”

Kristofer bizi Aleksandropolis (Dedeoğaç) garında karşıladı. Önce anneme sarıldı, hıçkırarak ağladı. Hepimiz gözyaşları içinde sarmaş dolaş olduk. Kristofer’i sevinçle parlayan ela gözleri sayesinde tanıyabilmiştik, çok zayıflamıştı. Omuzları içe

doğru kambur duruyor, seyrelen saçlarını nasırlı elleriyle düzeltmeye çalışıyordu. Annem onu üzecek bir şey söyler diye endişeleniyordum.

“Oğlum benim, çok yakışıklısın, seni böyle sağlıklı bulduğuma çok sevindim,” dedi.

Kristofer’in yüzü canlandı. Kambur omurgasını dikleştirdi.

“Anne, şartlar öyle berbat ki, sağlam kaldığım için ben de kendimi iyi hissediyorum.”

Bir restoranda yemek yerken ağabeyim ve annem ellerini hiç ayırmadılar, uzun süre sonra aynı masadaydık ve mutluydük. Sohbet aralıksız sürdü. Ağabeyimin aklı hep İmroz’daydı, dostlarını, akrabalarımızı, üzüm bağlarını, keçileri, incir ağaçlarını sordu. Evin önündeki dut ağacını sormayı ihmal etmedi, gözleri doldu. Önündeki patlıcan musakkaya bakarken tıkanmış gibiydi:

“Savaşta çok Yunan öldü, çoğu açlıktan. Şehirlerde, köylerde herkes açlıktan ölüyordu. Almanlar, bir Alman öldü diye kırk Yunanı öldürüyorlardı. Yahudileri topluca yaktıklarını duyuyor, çok korkuyorduk.”

Derin bir iç çekti, devam etti.

“Akıllı İnönü savaşa girmedi, bekledi.”

Annem atıldı:

“Savaşa girmedi de peh peh pehhhh, bre, bilmiyorsun senden sonra Varlık Vergisi diye bir şey çıkarttılar. Elimizde ne varsa yarısını aldılar, vermek istemeyenin ambarına girip, kışlık buğdayının yarısını eşeklere yükleyip götürdüler. Güya savaş koşulları gereği. Herkesten alınacaktı, yalnızca bizden aldılar. İstanbul’da yaşayan zavallı Rumları, vergiyi kabul etmedi diye Anadolu’da adı duyulmamış bir yere kampa götürmüşler, köle gibi çalıştırmışlar.”

Masada bir an sessizlik oldu. Annem istavroz çıkarttı, devam etti.

“Neyse, iyi gün, kötü gün geçti işte. İşgal görmedik, çok büyük acı yaşamadık.”

Babam, annemin elini sıkıca tuttu.

“Tamam Katya, bir süre sonra vazgeçtiler biliyorsun... Hem

Hitler'in zulmünden kurtulduk, bu sana yetmiyor mu? Kaç ke-re konuştuğumuzu. En güzel günümüzü böyle heba etme ne olur." Ağabeyime döndü:

"Hepsi geride kaldı oğlum. Artık geleceğimizi konuşalım. Bizimle İmroz'a dönmeni istiyoruz."

Ağabeyim, anne babamızın birleşik ellerinin üzerine elini koydu.

"Baba, İmroz'un en çok neyini özledim biliyor musun?" Gözleri yaşla doldu.

"Rüzgârımı... Oysa en çok ona kızardım. Tekneler balığa çıkmadı, yine karşıya geçemedik derdim. Poseidon'un atlarının rüzgârı, alsa götürse beni yine adaya hiç itiraz etmem," dedi, boynunu büktü.

Kristofer bir daha İmroz'a hiç dönemedi. Onsuz bir yanımız hep buruk kaldı. Yortularımız, isim günlerimiz eksik kutlandı.